

Література:

1. Чернявская О. В., Тимофеева А. С. Утилизация отходов производства извести // Известия ЮФУ. Технические науки. 2004. №5.
2. Бариева Э.Р., Королев Э.А. Использование шламовых отходов теплоэнергетических предприятий в производстве керамического кирпича // Известия ВУЗов. Проблемы энергетики. 2009. №5-6.
3. Усов Б.А., Окольников Г.Э., Акимов С.Ю. Экология и производство строительных материалов // Системные технологии. 2015. №17.

ФАКТОРИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МОНОПРОФІЛЬНИХ МІСТ

Бабаніна К. В., студентка 1 курсу будівельного факультету
Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доц. каф. філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Актуальність теми дослідження визначається тим, що в даний час у сучасній Україні майже кожне друге мале і середнє місто і кожне четверте велике місто відносяться до категорії монопрофільних, і проблеми їх розвитку архіактуальні. У середині минулого століття в Україні з'явилися малі міста з монопрофільною спеціалізацією або так звані мономіста з одним містоутворюючим підприємством. В Україні в якості критеріїв мономіст прийнята частка виробництва продукції містоутворюючого підприємства в загальному обсязі виробництва міста (більш 20%) і частка зайнятих на містоутворюючих підприємствах (понад 20% від чисельності економічно активного населення міста).

Мономіста України відносно різноманітні за своїм економічним профілем і рівнем розвитку. В якості найбільш типових слід виділити наступні групи мономіст на території країни:

а) промислові міста, економічний профіль яких визначають різні галузі промисловості. У тому числі виділяються наступні типи мономіст:

- спеціалізуються на галузях добувної промисловості;
- зі спеціалізацією на виробництвах обробної промисловості;

б) мономіста з профільною орієнтацією на інші види господарської діяльності:

- міста, розташовані поблизу транспортних вузлів зі спеціалізацією на транспортно-логістичній діяльності;
- рекреаційні та курортно-санаторні центри.

В ході ринкових перетворень в розвитку багатьох міст сталися негативні зміни, пов'язані із зупинкою або зниженням потужностей підприємств, що складають ядро міського господарства, але не витримали конкуренції. У складній ситуації опинилися монопрофільні міста з містоутворюючим

підприємством, що втратили колишній статус промислових центрів через вичерпання запасів видобутої сировини або зниження конкурентоспроможності продукції, що випускається. З'явилися так звані міста-примари, втратили свою спеціалізацію внаслідок зупинки містоутворюючих підприємств або інших господарюючих суб'єктів.

Серед сучасних проблем мономіст на перше місце виходять такі: структурна асиметричність їх економіки, великий моральний і фізичний знос матеріально-технічної бази, незадовільний стан доріг, інженерних комунікацій і соціальної інфраструктури. Як показує вітчизняний і зарубіжний досвід, мономіста не можуть власними зусиллями подолати економічну ситуацію і потребують державної підтримки.

В цілях забезпечення підйому на довгостроковій основі монопрофільних міст і структурного омолодження всієї національної економіки був прийнятий Закон України «Про затвердження загальнодержавної програми розвитку малих міст» та Загальнодержавна програма розвитку малих міст України [1,2]. Таким чином, розпочато діяльність з підйому економіки мономіст. Однак аналіз ходу виконання даної програми показав, що багато з основних напрямів програми, що стосуються диверсифікації економіки мономіст, модернізації системоутворюючих підприємств, створення ефективних робочих місць та реалізації перспективних інвестиційних якірних проектів, які передбачають паритетну участь держави і бізнесу, ще не реалізовані.

Дослідження основних напрямків та проблем розвитку малих міст України, і в тому числі міст з вузькою спеціалізацією міського господарства дозволило зробити наступні висновки:

- економічна база мономіст є вузькоспеціалізованою, відрізняється високим ступенем фізичного та морального зносу, що знижує конкурентоспроможність виробництва і обмежує можливості його диверсифікації;

- у деяких мономістах України в ході ринкових реформ внаслідок скорочення профільних виробництв зменшилася кількість робочих місць і збільшилася міграція населення, особливо молоді, у більш великі міста та за кордон у пошуках постійного джерела доходу; в результаті демографічна ситуація погіршилася аж до втрати статусу міста;

- зниження обсягів виробництва зменшило не тільки власні доходи підприємства, але і приплив інвестицій і, відповідно, фінансові кошти і накопичення для технологічної модернізації основних засобів і своєчасного поповнення оборотних коштів;

- мономіста характеризуються відсталою базою соціальних об'єктів та інженерно-комунікаційних споруд [3].

Проблеми малих міст вимагають невідкладного вирішення, оскільки вони безпосередньо зачіпають інтереси макроекономічної стійкості та національної безпеки. Для подолання депресивного стану міст з вузькою спеціалізацією міського господарства необхідно вжити ряд заходів:

- забезпечення часткового або повного перепрофілювання економіки на основі розвитку малого бізнесу, створення потужностей обробної

промисловості з високим рівнем подетальної спеціалізації, формування інформаційного сектора і нових наукомістких виробництв;

– за умови збереження потенціалу колишньої спеціалізації мономіст (промислові чи транспортні вузли, зони рекреації тощо) технологічна модернізація містоутворюючого підприємства і формування додаткових допоміжних і обслуговуючих виробництв шляхом залучення стратегічних національних та іноземних інвесторів;

– для виходу з ситуації, що склалася, доцільне встановлення спеціального пільгового режиму оподаткування на певний період часу для малого і середнього бізнесу. Підтвердженням ефективності такого заходу є приклад розвитку європейських малих міст;

– підтримка нових виробництв у сфері креативної індустрії;

– розвиток сфери перепідготовки кадрів з тим, щоб навчати місцеве населення новим видам діяльності; створення міст другого і третього рівнів і опорних сільських населених пунктів (міст-супутників в зонах росту навколо найбільших міст).

Однак потрібно враховувати, що формування точок росту в нашій країні так само, як і в інших країнах світу, призводило до збільшення внутрішньої міграції, великим нерегульованим впливом сільського населення в міста. Це в свою чергу може викликати і викликає ризик появи населених пунктів у формі «помилкової урбанізації», територія яких не облаштована, не забезпечена виробничими об'єктами, необхідної для життєдіяльності людини житлово-комунікаційною і транспортною інфраструктурою. Тому необхідно, щоб нові міста-супутники формувалися на новій технологічній основі, орієнтованій на переважний розвиток галузей і виробництв наукоємного сектора. Тільки в цьому випадку розвиток сприятиме раціональному регулюванню міграційних потоків населення, формуванню нових точок зростання і сталому економічному розвитку всієї території країни.

Література:

1. Закон Украины «Об утверждении общегосударственной программы развития малых городов» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uazakon.ru/zakon/zakon-o-razvitii-malih-gorodov-4.html>

2. Общегосударственная программа развития малых городов Украины [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uazakon.ru/zakon/zakon-o-razvitii-malih-gorodov-4.html>

3. Радионова Л. А. Концепт «жизнеспособный город» в условиях локальной динамики: теоретико-методологические основы // Ефективність сучасного бізнесу в умовах динамічного середовища: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. – Х. : ФОП Панов А. М., 2018. – 360 с.